

Prästen och teologin

Prästämberet var förr, tillsammans med advokat och läkare, ett av tre *learned professions*, vilka utmärktes av »avancerad lärdom och höga principer». Dessa yrken byggde sin praxis på kvalificerad kunskap inom var sitt fält: teologin, juridiken och medicinen – jämte filosofin de europeiska universitetens kärnområden.

Att utöva ett av dessa lärda yrken gick hand i hand med en genomtänkt och formulerad yrkesetik, *codex ethicus*, vari den enskilde utövaren både stöddes och kontrollerades av sina kollegor. Till professionaliteten hörde också att utövaren höll sig à jour med ämneskunskapens utveckling inom sitt gebit för att kunna utöva det på ett sakkunnigt och etiskt försvarbart sätt. Denna yrkeskompetens var betydligt viktigare i utövandet av professionen än en i och för sig önskvärd social kompetens och grad av påtaglig medmänsklighet.

I de reformatoriska kyrkorna användes gärna titeln *Verbi Divini Minister* (det gudomliga Ordets tjänare) om prästens ämbete. Det var nödvändigt för en präst att studera den Heliga Skrift så ingående, att han lärde sig bemästra de bibliska skrifternas grundspråk och den stora tolkningstraditionens historia och innehåll. Det krävdes alltså inte bara prästvigning utan också flera års kvalificerade studier för att kunna tillämpa Gudsordet och kyrkans teologi i den pastorala verkligheten och i församlingsledningen.

Att prästämbetet skulle vara en lärd profession innebar ofta att prästen var den mest lärda personen i sin församling. Den ecklesiastiska matrikeln av år 1871 upplyser t.ex. om att i Kållands kontrakt i Skara stift var sex av de nio kyrkoherdarna filosofie doktorer. Ett kuriosum kan tyckas, men det påminner om att det en gång var självklart att prästen var lärd, framför allt i sitt eget gebit, någon gång även i ämnen utanför de teologiska och filosofiska.

Om man vänder sig till nutiden och frågar: »Vad betyder teologisk lärdom för präster i Svenska kyrkan i dag?», är nog två svar lika rimliga. Å ena sidan tycks teologin betyda mycket för att vara präst, eftersom kyrkan kräver fem år av akademiska studier i teologi för att bli det. Tillträdesvillkoret signalerar att teologisk lärdom är av stor betydelse för den som ska inneha prästämbetet i vår kyrka.

När man å andra sidan ser vilken ringa vikt de flesta pastorat och stift lägger vid att deras präster skaffar sig kvalificerad fortbildning, tycks slutsatsen snarare bli att teologisk kunskap är av liten betydelse för präster. Somliga stift har obligatorisk fortbildning i två dagar per år, då prästerna måste närvara. Då och då är det prästmöten, men inga krav på förberedelse eller uppföljning ställs där. Vanligare är att stiftsbyrån sänder ut en lista på kurser som erbjuds och fritt väljs av de präster som kan få arbetsgivaren att betala dem. Ingenstans är det självklart att en präst efter, säg, sex års arbete har rätt till några månaders teologiska studier med bibehållen lön. I vilka andra kunskapsberoende yrken förväntas en anställd klara fyrtio års yrkesutövning utan kvalificerad vidareutbildning?

Nu är det trots allt så att *it takes two to tango*, som det heter. Frågan gäller alltså inte bara vilken tillgång det finns på teologisk fortbildning för präster, utan också hur viktig den är för dem själva. Är svenska präster självmant anslag för facklitteratur till sina anställda präster och diakoner, men det som köps är ofta sådant som enkelt kan omsättas direkt i det dagliga arbetet – inte kvalificerad teologi.

Har prästers teologiska ointresse att göra med att det intellektuella elementet i deras självbild trots de där fem årens akademiska studier har avdunstat i kontakt med församlingsverkligheten? De flesta församlingsbor uttrycker sig inte som akademiska teologer, men det innebär inte att prästens fortgående intellektuella bearbetning av tron och Gudsordet skulle vara obehövlig. Vuxna människor visar sig tvärtom ofta vilja och kunna samtala om stora, allvarliga frågor, när chansen erbjuds. Då behövs sakkunskap för att relatera dem till Gud och hans ord – inte bara god gemenskap kring kaffebordet. Tar man vuxna människor på allvar, tar man teologin på allvar.

Flest klyschor vinner!

Kyrkovalet, denna mångmiljonrullning, närmar sig, och de olika nomineringsgrupperna söker inte bara kandidater, utan också att profilera den egna gruppen och mejsla fram de frågor som kan tänkas ge röster.

Vad kan man då förvänta sig av kyrkovalet? En tydlig trend under den gångna mandatperioden har varit att riksdagspartierna får allt svårare att motivera sitt engagemang. I kommande val är det endast (S), (C) och (SD) som går fram under en renodlad partibeteckning. Det är i sig talande; alla tre är ju bärare av ett slags folkhems- och hembygdsromantik där kyrkans betydelse är instrumentell. För (C) väger säkert också haveriet i opinionen in – varför överge den enda gren där partiet fortsatt är starkt?

(S)-listan i Stockholm toppas av förra LO-chefen Wanja Lundby-Wedin. I nätupplagan av *Aktuellt i politiken* (22/3) lägger hon ut sin vision för Svenska kyrkan. Först gäller det som vanligt att måla upp en fiende. Den finns, men det var »tack vare att Socialdemokraterna höll ihop som vi fick kyrkan att säga ja till homoäktenskap. Det ska inte få finnas utrymme för kvinnoprästmotstånd och homofobi i kyrkan». När sedan den egna idén ska presenteras vill hon »att kyrkan tar ställning för folkrätten och mot förtryck i alla former. Och på gräsrotsplan handlar det om att vara just den öppna folkkyrka som det gärna pratas om.» Som avslutning kommer ett litet hot som också motiverar det egna partiets engagemang: »När du ska rösta som väljare vet du vad de politiska partierna står för värdemässigt, du får en varudeklaration redan i namnet. Det är mycket svårare att veta med andra namn som alltför ofta döljer väldigt konservativa strömningar». Samma enfaldiga argumentation för att just (S), och överhuvudtaget de politiska partierna, behövs för att föra Svenska kyrkan på rätta vägar går igen i den artikel av Maria Frestadius som *SPT* citerade i nr 5. Mycket talar alltså för att detta är (S)-linjen.

En gång i tiden motiverades de politiska partiernas engagemang i kyrkan med att det skulle leda till kyrkans bredare och djupare förankring i folk och samhälle. Risken för motsatsen var samtidigt uppenbar: att de politiska partierna tar en allt bredare och djupare plats i kyrkan, så att hon allt mindre kan framträda som något annat än en spegelbild av de rådande politiska opinionerna i samhället. Wanja Lundby-Wedin belyser övertydligt hur det gick. Flest klyschor vinner.